

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 ft félévre 2 ft, negyedévre 1 ft.

Ugy e Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Nőnevelésünk.*)

Csak a napokban olvastuk, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban enquete tartatott, melynek egyik fontos tárgyát a leányiskolák tantervének reformálása képezte. Ez szolgálat nekünk alkalmat arra, hogy jelen cikkünkben a nőnevelés fontos kérdésével foglalkozzunk s annak módosítását illetőleg kifejezést adjunk szerény nézeteinknek.

Tagadhatlan dolog, hogy a legutóbbi évtizedekben hazánkban e téren is sok üdvös történt, — de azon szomorú experimentálási rendszer, mely tanügyi viszonyainkon még most is mutatkozik, a nőnevelés eszközein is láttatja nyomait. Nem szólunk itt természetesen az apácák által vezetett intézetekről, a minthogy a fönnebb jelzett miniszteri bizottság sem terjeszkedhetett ki azokra — Sorainkat csakis az állam által részben vagy egészen fönntartott nőiskolákra vonatkoztatjuk, azokra tehát, melyek az állam közvetlen felügyelete alatt állanak.

Volt alkalmunk tanulmányozhatni hazánk néhány felsőbb leányiskolájának évi értesítőjét s azt a tapasztalatot tettük, hogy azokon kivétel nélkül valamely azonos szellem uralkodik, mely első pillanatra aggodalommal tölt el azoknak jövője iránt. Elismerjük ugyanis, hogy az e nemű intézetekben sok szépet és jót tanítanak, de nem találjuk meg azt, a mi azoknak valódi célja volna, t. i. a nevelést. Teletömik az alig 12—16 éves leányok fejét a legkülönfélébb ismeretekkel, melyeket azoknak gyöngébb emlékezőtehetsége a legjobb igyekezet mellett sem képes megemészteni, de üresen hagyják azoknak lelkét. Pedig éppen a szívnek értelemmel való összhangzatos fejlesztése az, a mi a valódi nőnevelésnek kell, hogy alapját képezze.

A kérdés azon oldaláról itt nem is óhajtunk

*) A Ribényi Antal által jelesen szerkesztett „Magyar Katholikus”-ból vesszük át e nagyon is időszerű nevelészeti cikket.

kiterjeszkedni, hogy jelenlegi nőnevelésünk, egészen hasonlólag fi-intézeteinkhez, a növendékek vallás-erkölcsei képzésére mi sulyt sem fektet. Ez már oly baj, mely a mai liberális áramlatban birja alapját s melyen csakis a mai nevelési rendszernek gyökeres megváltoztatása által segíthetünk.

S ha most mindezen bajoknak forrását kutatjuk, azon meggyőződésre jutunk, hogy nem annyira a rendszer kivételében, mint inkább magában a rendszerben van a hiba. A mi nőnevelésünk jelen állásában arra fekteti a fösulyt, hogy a növendékek mennél gazdagabb ismeretekkel láttassanak el; de ez még nem elég, hasztalan fejlesztik azon növendéknek gondolkozó tehetsége és műveltsége, kinek erkölcsi érzülete el van hanyagolva. Az ily nevelés alól kikerült nőtől alig lehet várnai, hogy akár lelkiismeretes nevelő, akár gondos családanya váljék belőle.

S a helyzet mindaddig nem is fog javulni, míg a legkülönfélébb módszerekkel experimentálunk a helyett, hogy saját viszonyainkat s körülményeinket mérlegelve e téren is önállót alkotnánk. — Nálunk, tudjuk, nőnevelő intézeteink a németek mintájára vannak szervezve s éppen innen azon nehézkesség és tulterheltetés, mely oly gyakran megtermi szomorú gyümölcsseit. A fiatal leányok 6—8 órát ülnek naponként az iskolában előadást hallgatva vagy kézimunkával foglalkozva s mégis milyen kevés az eredmény. Ez a német módszer következménye.

De hát éppen az a baj, hogy nálunk mindig az tartatik jónak, a mi idegen. Pedig ha már utanozunk valamit, kövessük legalább azt, a mi jobb. — Mennyivel jobban van szervezve a nőnevelés Franciaországban.

Nagy gondot fordítanak a leányok oktatásánál ott mindenekelőtt arra, hogy az egészséget nemcsak hogy semmiképp se kockáztassák, semmivel se rontsák, de ellenkezőleg, hogy a leányoknál a testi fejlődést mindenképp előmozdítsák és okszerűen lehetőleg ellensúlyozzák azt a sok természetellenes görnyedést

és mozdulatlanságot, mely a tanulással jár és mely a fejlődésnek annyira kárára van. Atlátták ugyanis, hogy éppen ezen kor — 12 évtől fogva 17-ig — a legkényesebb a leányokra nézve. Ha ekkor nem fejlődhetik szabadon, egész életére szenvedő, beteges lehet és akkor mit ér neki a világ összes tudománya, mit ér még a szellemi műveltség is, ha legelső kötelességének, azon nehéz feladatnak, mely az életben ő reá vár, meg nem felelhet. Már pedig ez volna a cél a leányok nevelésénél, hogy derék honleányokat, jó kötelességeiknek élő nőket, buzgó anyákat adjanak az országnak, hogy ezáltal biztosítsák a következő nemzedékek természetszerűnti fejlődhetését. Mindez elérhetetlen, ha az anya, kitől minden függ, beteges és elsannyul. Ez tiszta, mint a napfény.

Ezért első pont a leányok oktatásánál: hogy nem ternelik túl a növendékeket. Husz órát tanulnak hetenkint. Két előadás van délelőtt, legalább egy negyedórai játsszással közben: nyolcz órától kilenczig és egynegyed tíztől egy negyed tizenegyig. Két előadás pedig délután ismét egy negyedórai mozgással közben: kettőtől háromig és egy negyed négytől egy negyed ötig. Ebben minden bele van számítva, a tornát kivéve. Azon lánykák is, akik félnapra maradnak benn az intézet helyiségében (demi pensionnaires) és feladványaikat segédtanítónők felügyelete alatt a tanuló termekben (az étudesökben) végzik el, sohasem tanulnak egy folytában egy óránál többet és azután mindig legalább egy negyed óráig mozognak és játszanak, tágas fákkal beültetett porondos udvarokon, melyeket fedett, nyitott tornác szegélyez köröskörül, hogy esőben is ott sétálhassanak Csütörtökön és vasárnapon pedig semmi előadás sincs.

A tantermek jól szellőzhetők, és soha sincs azokban 25-nél több növendék. A mint 27 tanuló iratkozik be egy osztályba, azonnal parallel osztályt állítanak fel.

Nem állítjuk, hogy e rendszer habozás nélküli elfogadása és alkalmazása által nálunk már minden bajon segítve; de ha már idegen minták közül kell választanunk, vegyük át mindenikből azt, a mi jó és alkalmazzuk saját viszonyainkhoz.

A mit még ezek után nőnevelésünkről mondhatunk, az igen kevés. Nőnevelésünk célbavett reformálásánál következő szerény indítványokat ajánljuk az illetékes közegek becses figyelmébe.

Óhajtható volna mindenekelőtt az, hogy nőnevelésünk ne csupán az ismeretek hideg közlésén, de a valás-erkölcsi képzésen is alapuljon. Továbbá oly tanítási módszer alkalmaztassék, mely mellett több gond lenne fordítandó a növendékek testi egészségének megóvására. Erre nézve természetesen szükséges, hogy a tananyagot szűkebb határok közé vonjuk s csak olyat és annyit tanúsítsunk, ami és a mennyi elegendő, hogy a növendékek lelkét kellőleg gazdagítsuk, szívét emeljük. Szóval kevesebbet, de czélszerűbben tanítsunk. Csakis így lesz elérve a cél, — a mely felé törekedni e téren kötelességünk.

Világosság, haladás, szabadság.

(Stolz Alban nyomán H. J. H.)

(Folyt)

Világosság.

Katolikus katekizmusunk azt tanítja, hogy a hit világozás; a hitetlenek pedig azt mondják, hogy ők a vi-

lágosság emberei, s mi katolikusok vagyunk a homály fiai. — Kinek van igaza? Minden okos embernek azt kell kérdeznie: miért vagyok én a világon? honnan van a világ s honnan vagyok én magam is? mi következik a halál után? miért van a világon annyi nyomor? hová kell fordulnom, hogy halálom után jól folyjon dolgom? honnan tudhatom meg azt, hogy mi a szándéka Istennek velem? Magunktól ezeket ki nem gondolhatjuk. A görögök és rómaiak igen művelt népek valának, közöttük nagy szellemek voltak s megvolt azon biztos érzetük, hogy az embernek szüksége van vallásra. Vallásuk föltötte bádar és esztelen volt, sokféle istenségbe hittek, kiknek aztán még mindenféle bünteteket róttak fel. Mind ezekre világos és határozott feleletet ad Krisztus urunk és egyháza. E felelet minden kath. katedában olvasható, csak-hogy e választ igazán bensőleg elhinni, ez az Istennek ajándéka. Vannak emberek, kik a kath. vallás ellen már semmit sem tudnak felhozni, vagy a kiknek abban egyik-másik dolog megettetszett — mindazonáltal megmaradtak a kétség homályában. Hogy pedig a hitnek ajándéka nem lesz os tályrészünk, vagy ha bírtokában voltunk, uiből elveszítjük, annak oka többnyire a nevelatlenség vagy főnhéjazó önhütség, a mely — mint az ördög a paradicsomban — így szól: „Nincs ugy, a mint az Isten ki nyilatkoztatta.“

Lássuk már most, hogy mit tudnak a felvilágosodottak, vagyis a hittől kiürültek a halhatatlan emberi lélek legfontosabb ügyéről mondani. Vegyünk csak kezünkbe egy oly fajta hírlapot, minő a „Neu Freie Presse.“ Hisz van elég oly lapunk, melynek szerkesztője egy a sertéshúst megevő zsidó, vagy pedig oly katolikus, ki bátran beillik zsidónak. Nos, mit mondanak az ily lapok? Azt mondják, hogy a lélek legmagasztosabb és legmélyebb ügyeire vonatkozó vakság, ez a világosság. Kérdezd meg egyszer az ily újságot, hogy honnan van az ember? Nem tudja s így a felelet: sötétség. — Miért van annyi nyomor és az a rettenetes halála világon? A Neue Freie Presse nem fogja tudni, s így a felelet: sötétség. Mi következik a halál után? A kérdezett semmit sem tud s a felelet ismét: sötétség. — Mit kell az embernek tennie, hogy e rövid élet után a tulvilágon boldog jövője legyen. Az mit sem tud s a felelet ismét csak: sötétség. — És így vagyunk mindazon kérdésekkel, melyek a halhatatlan lélek legbensőbb és legmagasztosabb ügyeire vonatkoznak — az ugynevezett szabadelvű lapok nem akarnak ezekről semmit sem tudni és ugy elszédítik az embert, mint a pálinka az iszákost elszédíti. A katolikus-ellenes lapok szerkesztői többnyire megromlott egvének, kiknek örömiük telik abban, ha másokat is hitetlenekké tehetnek.

Mos már itéld meg magad, hogy hol a világosság és hol van a sötétség; van-e világosság ott, hol nekünk Istenről, lélekről és örökkévalóságról beszélnek? a hol már 10 század óta ugyanazt hiszik s a hol már milliók örömtől sugárzó arczczal szenvedtek vértanuhalált a hitért? a hol e hitben számtalan ember erkölcsösen élt és nyugodtan halt meg? — Avagy ott van a világosság, a hol az ember barom módjára semmit sem hiszen és csak a táplálékban és verésben bizik, melyben részesühet — a hol az ember, mint sűrű ködben, vaktában rohan a halálba s meg sem gondolja, hogy mi lehet azután, épen

mint az ökör, amely a vágóhidra hajtatik és utközben még egy ma-orknyi füvet megeszik ?

Ha nem kellene egyébbre tekintenünk, mint csak a vagyonszerzésre s a világon való megélhetésre, akkor nem volna semmi szükség a kereszténységre ; ezt eléggé megmutatják a zsidó urak, kiknek már a legtöbb városban a legszebb házaik vannak, — akkor azok volnának a legokosabbak, a kik jól esznek és isznak és ipart üznek es csatnak, hogy még többet és hosszasabban ehesenek és ihassanak. De meg kell halnod és — ha ezerszer is szegüsz ellene — az ítélet előtt meg kell jelened. Sok ezer ember nem akar erről semmit sem tudni, azért vig társaságot keresnek fel, rossz könyveket olvasnak, kerülik az Isten igéjének hirdetését, és azt hiszik, hogy ha leikiismeretüket elaltatják, ha vigan vannak, nincs mitől tartani. De valamint a vasuton mind tovább és tovább röpti a gyorsvonalat az embert, legyen bár ébren vagy alomba merülve ; így ragad az iszonyu gyors idő téged is mind messzebb ejjel-nappal ; és hová ? a halálba és az ítélet e.é, akár gondolsz ra, akár nem, és akár hiszed, akár nem. Amint a drága szobor hirtelen a tenger mélyébe süljed le, ha a hajó, melyben volt, széttörik : ugy rohan a meg nem tert bünösnek lelke is a pokol mélyseges mélyébe, mihelyt az összekötő kapocs, mely a lelket a földhöz kötö, a halál által széttépetett. Akkor minden bánat késő és a bajon segíteni soha többé nem lehet. „A ki nem hiszen, elkárnozik,“ mondja az, ki magát a világ világossaganak nevezte.

Haladás.

Haladásról beszélnek az embernek. De mi a haladás? Tudóvesz is halad annal, kinek tüdeje megromlott. A palinkaivo is halad, ha hovatovább mind többet és többet kell innia, hogy kellemes kabutságát előidézhesse. A kicsapongasnak is meg van haladása. A török az ő Istenének napjat pénteken üli meg, a zsidó szombaton, a keresztény vasarnapon ; de a ki halad, az hétfőn üli meg, es a ki ennyire haladt, az korhely. Haladás mind az, a mi mindent megérlel, legyen az jó vagy rossz, — Egyik alamban pl. kivették az iskolamestereket a papok felügyelete alól. Az iskolák lassankint mindinkább megromlottak és a fegyelem különösen az erkölcsiség dolgában mindinkább meglazult. Így történt aztán, hogy az egyik újságban egyszerre három tanítót körözttettek, kik az ifjuságon elköveteti gyalázatos tettük miatt rájuk nehezede büntetéstől való rélelmükben megugrottak. És ez könnyen megtörténik oly helytt, hol a papságnak az iskolaiak ügyebe nincs beleszólása. Szép haladás!

A kereszténység is ismer haladást, de más irányban. Igy pl. a keresztény haladás az, ha sohasem mondunk rosszat oly emberről, ki nincs jelen s nem védheti magát ; további haladás az, ha az efféle meg sem hallgatjuk s a legszebb haladás az, ha ily esetben a távollévt védelmezzük és mentegetjük, mintha éppen ügyvédei lennénk. Keresztény haladás az is, ha valaki az ételben és italban sohasem mértéktelenkedik, hanem csak a szükségésre és kellőre szoritkozik. — Keresztény haladás továbbba az is, ha a keresztény fölőslégéből sok alamizsnát ad ; de még nagyobb haladás az, ha ő maga nélkülöz,

hogy a szükölködőkre annál többet fordithasson. — Igy van a haladás az imádságban, az isteni szolgálát látogatásában, a szentségekhez való járulásban, az alázatosságban, a szelidségben, türelemben, az istenes dolgokban kifejtett tevékenységben és az irgalmasság cselekedeteinek véghez vitelében.

Ez az Istenhez, amaz az ördöghöz való haladás, ez a jelen és örökkévaló békeséghez való haladás, amaz a világgal és önmagunkkal való meghasonlásra és szerencsétlen örökkévalóságra vezető haladás. Csak egyben haladunk egyenlően, t. i. a halálba. Mindnyájan ugyanazon gyorsvonaton közeledünk az örökkévalóság felé.

(Folyt. köv.)

T Á R C Z A.

EMBERTÁRSAMHOZ.

Ha fáradtál napestig
És díjad megnyeréd,
Ugy-é büszkén kiálltad :
Munkáddal kereséd ?
De hogy siker kövesse
Remény kellett neked,
No látod : e sikernek
Művében áll hited!

Ha egy fillért dobol ki
Mit szenvedő köszön,
Ugy-é, hogy lelmeden át
Meglátszik az öröm ?
Mert önszived sugalja :
Hogy eztet jól teszed
Legyen az életpályán
Mindig ilyen hited!

Ha koldusgyermeket látsz
Az utcán meztelen,
S segélyed megtagadni
Nem vagy oly nemtelen :
Ugy-é hogy öntudatban
Jutalmad megleled ?
A jónak gyakorlása
Legyen mindig hited!

Hát látjuk-e példákából
Hogy mindent hit teszen,
Az életelv irányá
Kell hogy ilyen legyen.
S ha minden rajta épül
És ezeket teszed,
Miert lanyhul meg ekkor
— Óh keresztény! — hited?

Temesvár ostroma 1551-ben.

(Történeti beszély.)

Jelige: Nem melő rá, hogy a haza
Szívében hordja annak emlékét
Ki a hazát szívében hordozá?

(Folytatás) Petőfy.

Junius 23-kének reggele volt, a felkelő nap sugarai megaranyozák Temesvár várának orrmait. A török táborban mindentelé készülődés vala észlelhető. A tüzerek óriási ágyukhoz áltanak, az ostromlókodokat a fal alá tolni készülődtek, a jancsárok alig fékezheték harczvágyukat, a spahik hosszú lándzsáikkal a szokott fatalitással néztek az ostrom elé. A várban szintén készen állottak az ellenség fogadására. Mindenki kirendelt helyén állott, a tüzerek égő kanócokkal ágyuk mellett, hogy az ellenség közeledtére annak sorait megriktítsák. Csak a vízvárosban volt nyíltan észlelhető a lehangoltság. A polgárok nagy csoportokban ingerülten beszélgettek az ellenállás sikertelenségéről. „Igen, ha a parancsnok ur tekintetbe venné, hogy ha mi hasztalan elveszünk és családink is elpusztulnak, gyermekeink éhen vesznek,“ szólott egy rácz polgár.

„Hiába való az ellenállás, száz ezer ellen 2000 s ezek is elgyengülve az élelmi szerek hiányában“ szólott egy másik. „Elpusztulunk mind, gyermekeinkkel együtt. Most még tán, még tán megkegyelmezne a török, de ha tovább ingereljük, irgalom nélkül leölet mindnyájunkat. Fel barátim, társak, a parancsnokhoz, kérjük, legyen irgalommal nőink és gyermekeink iránt“ hangzott a tömegben s nemsokára tele lett a várudvar siránkozó nők és gyermekekkel, minden oldalról sereglettek a polgárok, a jajveszékés szivetrázó volt.

„Mi ez“ szólott meglepetve Losonczy „összeesküvés?”

„Gyávaság“ felelt Mendoza a hős spanyol vezér, ki mellette állott

A török táborban már kezdék fúni a harci riadót s ekkor Losonczy felemelte szavát és érczes hangon, mely messze elhangzott, szólott a néphez:

„Bajtársak, feléni, kik Jézus szent hitét valljátok. Nem halljátok a vad pogány riadó kiürtjét, nem tudjátok, hogy egy pár percz mulva falainkat vivja s ti itt álltok gyáván siránl özva? Férfiak vagytok-e vagy mindnyájan asszonyok levétek. Egy étellel tartozunk Istennek és a hazának. Azt akarjátok, hogy az utókor utálattal forduljon el emléteketektől: inkább halál mint szolgaság, inkább halál mint gyalázat! Az ellen, mely falainkat ostromolja számos ugyan, de gyáva, nem emlékeztek-e ezeltől 2 évvel, mily szégyenell takaródott el e falak alól? Most is ugy lesz, ha kitarással küzdetek. Fel bajtársak, mindenki tegye meg kötelességét, hogy ne mondhasa senki el rólunk, hogy erős várat védelem nélkül gyáván elarultunk!“

Szavait haromszoros „Jézus segíts“ követé, mindenki kinevezett helyére sietett, ha volt is egy-egy késlekedő, szégyenből is futott helyére; az asszonyokat és gyermekeket a védő boltívek alá kergeté az ellenség hulló ágyu golyója s így a feladásról most senki sem szólott többet. Elkezdeddött az ágyuk zenéje s az ellenség „Allah“ kiáltása százezernyi torokból reszketteté meg a levegőt.

A nyíl záporként özönlött a védőkre, kik ágyuk és lövéseik mellett nyugodtan várták a közelgőket! Most egyszerre egy parancsszóra megszólalnak az ágyuk s puskák, iszonyu pusztítást visznek véghez a sorokban, de ez mit sem használt, az elesettek helyét mások foglalák el s mindig közelebb nyomultak a falakhoz, létraikat a falakhoz támaszták, ostromló koroikkal a falakat dörgeték; elérkezett az idő midőn többé nem használt puská, ágyu. Most a kard és személyes vitézség és erő lépett előtérbe. Oroszlánként harczoltak a magyarok. Losonczy és társai csodákat műveltek és a nehéz ostromot visszaverték. Kevesebb kitarással küzdöttek azonban a vízi városban a spanyolok és polgárok, ámbár itt is ama tudat, hogy kegyelmet nem találnak, erőt kölcsönöze nekik. Azonban a vízi torony és erőség az ellenség által aliaknáztatott és fel lett robbantva és elfoglaltatott s ezáltal félbeszakítottatt a vízi város és vár közötti közlekedés. Az ostrom a beállott estéli szürkületkor ért csak véget, miután az ellenségnek több mint 10000 emberébe került.

Míg a föld felett a harcz öldöklő angvala lebegett, a föld alatt mély csend honolt; csak olykor-olykor hangzottak a siri csendbe le az ágyuk dörgő hangjai. Kimondhatlan az, mit a szegény fogoly szenved. Nehéz bilincsek által a földhöz lánczolva, mozdulni sem volt képes. Keble nehezen lihegett, szomjuság és éhség epeszté. A testi gyötrelmekhez a lelkiek járultak. Vajjon mi történiik oda fenn? Vajjon nem esett el már a vár s ama zaj, mely most felhangzik, nem az ellenség győzelmi kiáltása, mely vérébe fullasztá már a honfiak kis csoportját? Majd gyengül a zaj, az ágyu lövések lassankint megszűnnek s a sircsend beáll udra, mely borzatóbb mindennél. A kai lázasan égnék „egy pohár vizet“ kiált fel önkívületében. Majd ismét-ismét elszenderül, elszenderül, de minden perczen felriad. Csuf alakok, vicsorgó manók és fenevadak jelennek meg álmában. Oh mily kínos, mily gyötrelmes állapota.

Most mintha lépteket hallana aijtaja előtt, egykedvűség száll keblébe; visznek a vesztőhelyre s vége lesz mindennek. Éj borult a földre, nem sugárik a börtön kis szelelőjén semmi fény, most kulcscsikorgás hallszik s az aijtón egy bő köpenybe burkolt alak lép be, míg egy másik az aijtó előtt künn megáll.

„Ti vagytok e hóhérait?“ kiált a fogoly „rajta, késsen álltok, végezzétek!“

Egy szelid olv méla zengésű hang felel: „jó vitéz, nem vagyunk mi hóhéraid, inkább barátid.“ „Barátim? ugyan hol találhatnék én közöttetek barátira.“

„Hogy jóakaróid vagyunk, kitünik abból, hogy nézd, ime hoztunk mivel éhségedet és szomjadat csillapisd.“

„Hol, hol? Adjátok ide, ha mérég van benne annál jobb, annál hamarabb vége lesz szenvedésimnek“ szólott mohón feléje nyujtván karját, de gyengesége miatt csakhamar lehanyatlottak azok.

„Szegény vitéz!“ szólott az előbbi „jer igyál ajkadhoz tartom Cyprus nedűjét, szíjj erőt magadba!“ s a fogoly mohón ivott az odatartott kobakból. Lassankint eszmélete és gondolatmenete helyreállott s csodálkozva nézett az ezt tartó alakra. „Ki vagy? szóllj! te nem lehetsz hóhérait egyike, ajkad zengzetessége balszamként hat szívemre.“

jelenség ütött tanyát. Kiehezett, elsigázott alakok jagatva járnak körül. Ott egy anya három síró gyermekével áll elhullt férje teteme mellett, haját tépi; amott egy anya keresi fiát. Általános jajveszélés hallható mindenütt, a kevés magyar katonák hiába bátorítják a polgárságot. A spanyolok, kik eddig igen lanyhán harcoltak, most vezérük eléstéről értesültek, nyíltan a polgárok mellé állottak. Így történt tehát, hogy nemsokára ki lett tűzve a fehér zászló, jelentve azt a törököknek, hogy a vízi várbeliek alkudozni készek, de a török táborból erre egy csausz jött a nagyvezér izenetével, hogy csak akkor kész alkudozni, ha a várbeliek és a várparancsok is kitüzi a fehér zászlót.

Epen haditanácsot tartának fenn a várban, midőn jelentik, hogy a vízi városból nagy csoportokban a vár felé tartanak. Nagyszámu polgárság élükön a bírával, a spanyolok közül. Salamanca több társával, kikhez a siránkozó nők és gyermekek egész serege csatlakozott, könyörgött a parancsnok elé vezetetténi.

„Kegyelmes Uram“ kezdé beszédét a bíró „eljöttünk hozzád, hogy lásd szánandó helyzetünket. Élelmünk egy falat sincs több, hadi szerünk hasonlóan. Sorainkat az ostrom, chség és betegség megritkítja, mi kijelentjük, hogy tovább a vízi várost védelmezni képtelenek vagyunk. — Oh, légy könyörületes e szegény nép iránt, tisztességes feltételek mellett ad fel a várat! Kötelességednek mint parancsnok a legvégsőbb határig eleget tettél: a mi nem lehet, az nem lehet!

„Mit?“ kiálta haragosan Losonczy „ti gyáván fel akarjátok adni a várat? Ha nem tudjátok védeni többé, becsuljáték többre a halált a szolgaságnál.“

„Mi férfiak készen volnánk utolsóig védeni, de mi lesz családunkból? Mi lesz városunkból? Azután a nemzedékből? Ha még tovább ingereljük a törököt, nem kegyelmez a csecsemőknek sem.“

„Oh irgalom, Uram!“ kiálta a tömeg „irgalom éhen halunk egy falat kenyereünk sincs már.“

„Nézd haldokló, kiaszott gyermekeinket“ szolt egy másik.

S a parancsnok és vezérei a harczedett katonák, kik százsor is szembe szállának a halállal, borzadva szemlélték a szerencsétlen nőt és gyermekeket, és hallgatták azok panaszait, és a mit Achmed százezernyi hadával nem volt képes kivívni, a szánalom és részvét szenvedő feleik iránt megtevék azt: Losonczy és a várbeliek nyilatkoztak, hogy késze a vár feladására és a felől a törökkel alkudozásba bocsátkozni.

(Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Fürdői levél.** Borszék, aug. 2. II. Egy kukkot se szóljunk addig semmiről, míg a nyivánosság előtt tisztába nem jöttünk azzal, ha valjon tulajdonképpen itt vagyunk-e Borszéken fürdővendégekül? E furcsa kérdés fölvetése annak okáért vált kívánatossá, mivel a hírlapi előzmények után különben azon jogos gyanu ébredhetne föl némelyekben, hogy a fürdői életünket feltüntető egyes mozzanatok legalább is légből kapott valótlanságokat tar-

talmaznak, melyek mint szappanbuborékok könnyü szellő legyintésére is tüstént szétröppennek. Már pedig tisztelet, becsület, de e gyanunak halvány árnyéka is távol legyen tőlünk. — Nem mi vagyunk a hibások, hogy még e fajta szokatlan dologra is kikellett terjeszteni figyelmünket. Hiszen ki tehet róla, ha az embert tudta és beleegyezése nélkül — bár írásban, papíron utaztatják egyik helyről a másikra. Beszéljünk érthetőbben. A historia ennyiből áll: a Csik-Szeredában hetenkint kétszer megjelenő „Székelyföld“ címü kis lapocská egyik juliusi számában világgá bocsátotta, hogy Borszékről a vendégek mind eltávoztak. Fölpakoltunk tehát az írás szavai szerint s itt hagytuk a fürdőt, mint Szent Pál nem tudom micsoda népeket. No, és ezen állítás az igazsággal homlokegyenest ellenkezik. A fürdővendégek által hazafias czélokra gyűjtött fényes összegek, mindjárt alább igazolni fognak bennünket ezen nyilatkozatunkban.

Ugy hallottam a régi öregektől, hogy a szegénység nem szégyen, elhiszem, de az már mégis elitelendő árvaságra mutat, hogy e megyei lapnak ilyen híres, megyéjében levő, fürdőhelységben nem akad rendes levelezője, ki őt a dolgok valódi állása felől személyes meggyőződés után értesíthetné, hanem „te mondád“ hírekkel kénytelen traktálni, ijesztegetni az egészséget, üdülést kereső polgárokat. Kivánjuk, hogy jövőre e tekintetben is induljon lépesedésnek, ez egyébként fürge kis lapocská.

Elég az hozzá, hogy itt voltunk és itt vagyunk, még pedig az országos kiállítás és egyéb körülmények (rossz hírek) daczára tisztességes számmal. Gyermekek meg éppen annyi gyült jelen fürdőidény alatt össze, magyar hazánk és Oláhország különböző részeiből, milyenre még az ősz nsgs. Salamon Alajos főesperes, fürdőplebános ur sem emlékszik, pedig 30—32 év bő idő a tapasztalásra. És a mi főnevezetességü, még most is mind elevenek a kis vendéglőképék, közülök egyetlenegy piczikét sem hurczolt el magával a szárnyas jó anygalka — a hirhedt difteritisz döcözgős taligáján.

Hát a társadalmi élet milyen a felnöttek között Borszéken? Egy szó mint száz, elmondhatjuk: nagyon jó, élénk és vidor. Nincsen itten vallási és nemzetiségi megkülönböztetés. Magyar, német, oláh, szász és izraelita szépen egyesülnek egy nagy családdá „vendégek“ nevezete alatt. Együtt mulatnak, együtt vígadnak, együtt rendeznek jótékonyczélu stb. társas összejöveteleket.

Igy van helyesen. Ha egy szándékkal, egy czélből jöttünk ide: üdülést keresni, legyen egyöntetü törekvésünk is; ne csak a testnek, de a szellemnek is szerezzük meg kölcsönös közreműködéssel a szükséges gyógykurát — gondtalan, fölfrissítő társas időöltés által, mert csak e kettő együttesen nyújthat biztos reményt a várva-várt teljes javulásra.

Még a betegesnek is sokkal nagyobb hasznára lesz a fürdői élet, ha ilyen módon — bár szenvedőlegesen — folytonosan elvan foglalva s minél kevesebbszer jut eszébe saját bajaival bibelödni. Nagyon jól tudja ezt úgy látszik Borszék közszeretében álló fürdő orvossa, Dr. Szilvássy János ur, mert nem csak mint orvos teszi a vendégek föltétlen bizalmától kísérve, — kötelességét, hanem a kedélyes társadalmi élet ébrentartásában és egyik legseré-

nyebb mozgató erőt kívánja képezni, — a mely odaadó buzgalomhoz Lázár Gerő gazdatiszt és Nagy Imre fürdő biztos urak megnyerő előzékenysége hatványozólag csatlakozik.

Mindennapra jut az előre általánosan kitervezett műsorozatból egy egy részlet, melyeknek (mint kellemesen eltöltött perceknek) lefolyása, később is lebilincselő erővel ujul meg lelki szemünk előtt — az emlékezet visszatérő láthatárán. Rendeztetik tomlóajáték, fesztelen táncz a szabadban vagy gyógycsarnokban, bál, hangverseny stb. és kirándulás Borszék festői környékére. A szebbnél-szebb kirándulási pontok pedig Borszék körül egész halmazával kínálkoznak. Ilyenek a medvebarlang, jégbarlang, tündérvölgy, kerekcsék, erdeiket, Bükhavas, Bányatelep, Válászaka stb. De minék is számlálnók elő a rengeteg sok nevet, amugy is megfognak győződni róla azok, kiket szerencsésök majdan ide vezérel, Már megszoktuk a vastag nyomású hirdetések: „Holnap tomlóajáték a Kossuthkutnál.“ „Ma délután kirándulás“ stb. Az erdei kútnál közlebről tartott májális is igen érdekes epizódokat szolgáltatott az utóbeszélgetésre. A napi sorozat felirata mellett már kora hajnalban nemzeti színű lobogók adták tudtul, hogy délutánra általános kirándulásnak nézünk elébe, de az idő nem ígérkezett elég kedvezőnek, minék hatása alatt a tudakozódásoknak egész özöne kerekedett szárnyra: „Lesz-e kirándulás?“ És hogy a bizonytalanság sokáig ne üzhesse győtrő játékát, egy virgoncz rendezőségi tag amugy hamarjában odapenderítette: „Kérem, jó időről gondoskodva van.“ „Csüggedésre nincsen ok.“ És szavai igazaknak bizonyultak. Lőn derültég. A kirándulás megtörtént. Ujult a lélek, szólt a zene, járta a táncz kűnn a zöldben — alkonyatig.

Hogy mindent egybe keverjek, a kirándulás reggelén egyéb nehézségekkel is kellett küzködni. Innen is onnan is sutgó hangok utján értesülve lett a publikum, mikép a zsidó atyafiak nem vendégeskedhetvén velünk egy végből, kénytelenek otthon maradni. Csonka legyen a fürdővendégek társasága? Olyan nincs. Aztán meg nem s olyan ember ám a mi derék gazdatisztünk Lázár Gerő uram, hogy ilyesmin rögtönözve ne volna képes segíteni. „Hát uraim — mondá — ha ennyi a baj, ez nem baj, könnyű ennek receptet írni: megsaktereztetjük a levágandó állatot, aztán mindannyian kősertfalatozunk.“ Ugy lett. Elérkezett az idő, ropogott a tűz, élénk sustorgással szült a fanyársakra tüzdelt hus — s jól laktunk valamenynyien a finom kőser pacsenyéből és nem vettük észre, hogy megártott volna.

Uzsonna végeztével, midőn a jókedv már nekizmosodott, indítvány tetetett egy fiatal ur részéről, hogy a boltból jelen májálisra kölcsönzött 10 kros késeket árverezzük el, még pedig úgy, hogy megelőzőleg mindenik urhölgy mutassa föl azon példányt, melylyel a neki jutott sült darabot elaprózta. — Hejyes, árvere zünk! „Ime én falatoztam e piros nyelvű késsel“ pattan föl egy takaros székelly leányka Bartalis L.: „5 fnt. először“; 5 fnt 1 kr. veti oda tréfából az indítványt tevő fiatal. Brávó! Dobosunk nincsen, azért csak szóval helyettesítjük amazt. 5 fnt 1 kr. először; 5 fnt 1 kr. másodsor; és — senki

többit? . . . 5 fnt 1 kr. harmadsor, tessék kifizetni a kulturregylet javára. . . Éljen! Éljen! Éljen! Így ni, vigvázva tréfálkozzál a székelly leányokkal, mert könnyen lépen ragadsz.

E hó 1-én Lázár Gerő brassói nagykereskedő indítványa folytán jótékonycélu hangverseny tartatott, melyen szereplők voltak: Dr. Szilvássy Jánosné, Jánossy Anna, Ráth Jánosné, Brennerberg Irén, Jóséfin és Viktorin (Brassó) és Pópu Zoé urhölgyek. Dr. Szilvássy János, Fülöp Géza és Dezső Gyula urak. A szünni nem akaró viharos tapsok, a megújuló éljen, szetreádszka és Hoch kiáltások, meg a virágcsokrok, melyekkel a hallgatóság elhalmozta a szereplőket, világosan igazolják, hogy a hangverseny teljesen sikerült s a köztetszést kiérdemelte. A tiszta bevétel 125 mond százhuszonöt frtra megy, mely a helyi községi iskola javára a „Blaha Luiza“-féle alapítványhoz csatoltatik. Ez ünnepély ötletéből a borszéki fürdővendégek határtalan tiszteletük jeléül Blaha Luiza ő nsgának gyönyörű fényőgaly-koszorút küldöttek Budapestre.

Még van egy nevezetes hírünk, mely minden igaz magyar hazafit öröme hangolhat. Ugyanis az „Erdélyi Kultur egylet“ javára gyűjtés rendeztetett a fürdővendégek közt, mely rövid pár nap alatt 270 forintot mond kétszázhetven forintot eredményezett. — Ezen összeggel a fürdővendégek a Kulturregylet alapító tagjává fognak beiratkozni, mihelyt az a háromszáz frtot eléri.

A magyarokon kívül más nemzetiséghez tartozó vendégek is hozzájárultak az összeg növeléséhez s e téren tisztelettel kell felemlítenem a zsidófürdőtársakat, — kik szintén szíves készséggel nyitották meg erszényüket a nemes ügy megoldására.

Alljon itt azon lelkes apostoloknak névsora, kik a magyar Kulturregylet ügyét fáradhatlan buzgalmuk és szorgalmuk által Borszék fürdő helységében, fényes sikerre vezették: Jánossy Nándor törvényszéki bíró (Nagy-szeben), Lázár Gerő nagykereskedő (Brassó) Nagy Endre gyógyyszerész (Kolozsvar) és Hirschler Ödön jószágigazgató (Kolozsvar). Éljenek, sz vűnkéből kívánjuk. Éljenek sokáig a derék gyűjtők.

Józsa Sándor,
tanító.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

LIPOVNICZKY ISTVÁN.

1814—1885.

Nagyváradról azon szomorú távirat érkezett — hogy a latin szertartású püspök, nagyméltóságú és főtisztelendő Lipovnoki Lipovniczky István valódi belső titkos tanácsos, a jeles Szent-István-rend lovagja, a jeruzsálemi Szent-sir-rend nagykeresztese sb stb. tizenhárom évi kínos betegség után a haldoklók szentségeivel ellátva, e hó 12-én kiszenvedett, — az örökkévalóságba költözött. 1868. óta kormányozta a nagyváradai latin szertartású egyházmegyét, mely az ő püspökségét soká nem fogja feledni. Vigasztal-

ja meg a Mindenható a nagyváradi latin szertartású egyházmegyét apostoli szellemű főpástorral, az elhunytak lelkét pedig részesítse az ő mennyei dicsőségében! R. i. p.!

— **Püspök urunk ő exciája** e hó 14-én bérmatra indult.

— **Személyzetiek.** Püspök urunk ő nmlga nsgs Andrásy István apát, olvasó kanonok urat az egyházmegyei alapítványok gondnokságától saját kérelmére felmentette és a néhai Kardos Ignác kanonok halála által üresedésbe jött főesperes kanonokságra Fábián Sándor mesterkanonokot, ki egyszersmint az egyházmegyei alapítványok gondnoka lett, — a mester kanonokságra Kolosy Antal, idősb iskolás kanonokot, ki egyszersmint károlyfehérvári plebános és erdélyegyházmegyei főtanfelügyelő lett, — az idősb iskolás kanonokságra Balog Elek ifjabb iskolás kanonok és papnöveldei rectort előléptetni méltóztatott. Sebestyén Gábor szovátai és Albert Mihály balánbányai lelkészek nyugalmba helyezettek. — Bándy Vazul kolozsvári gymnasiumi tanár a székelyudvarhelyi és Pál Antal székelyudvarhelyi gymnasiumi tanár a kolozsvári gymnasiumhoz helyezettek át. — Lelkészeknek áthelyezettek: Szeles Lajos Oláhláposról Kajántóba, Pap Lőrincz Fenyédről Balánybányára, — ifj. Lőrincz Ferencz Deményházáról Fenyédre, Fejér Manó Csicsókeresztúrról Szentkatolnára, Dávid Sándor Mikóujfaluból Csicsókeresztúrra, Fejér Endre Nagynyérről Mikóujfaluba. Gazda Dénes kolozsvári segédlelkész Szovátára, Markaly Antal marosvásárhelyi segédlelkész Nagy-Ernyébe, — Wartha Ferencz volt segesvári segédlelkész Govásdia-Királybányára; Pap Gyula polyáni segédlelkész Deményházára; Pál György csikszentgyörgyi segédlelkész Oláhtenesre, — lelkészeknek lettek kinevezve. — Segédlelkészekül áthelyezettek: Kiss Dénes Csik-Taplóczáról Kolozsvárra; Bajna Ferencz Nagy-Kászonból Csik-Taplóczára; Kolin István Gyergyó-Alfaluból Nagy-Kászonba; Bartos Dénes Folyfalváról Marosvásárhelyre, — Csiszér Adám Csikrákosról Csikmadarasra, Sorbán Endre Bereczkről Csikszentgyörgyre, Szigethy István Gelenczéről Kézdi-Polyánba. A következő új papok segédlelkészekké lettek: Agoston Lajos Bereczk-, Bors László Csik-, Rákos-, Tompos Mátyás Gelencze-, Szimély Gusztáv Petrozsény- és Szántó István Gyergyó-Alfaluban.

† **Gyászhir.** Az erdélyi egyházmegyét új vesztés érte, melyről vettük a következő gyászjelentést: Az erdélyi püspöki székhely keblbi papsága a maga és számos rokonok nevében fájdalommal jelenti szeretett pap-társának úntdó **Domokos Antal** szentszéki ülnöknek s nyugalmazott papnöveldei aligazgatónak 1885. évi augusztus hó 9-én éjjen 1 óraker, az utolsó kenet ájtatos felvétele után életének 75-ik évében végelgyengülés folytán bekövetkezett gyászos elhunytát. A mi elhunyt pap-társunk nevét a fejedéstől körünkben megörzi, — az hosszú életen át különböző működési téren folytatott lankadatlan munkássága, egyenes lelkülete és szívjellemének vonzó tisztasága, melylyel maga iránt tisztelet- és rokon-szenyben mindenkit lebilincsel s lett mindnyájunknak

hőn szeretett kedves „Urambátyánk.“ Elhunyt feletti vesztéségünk fájdalomt enyhíti az egykori viszontlátás boldogító reménye. Földi maradványai folyó hó 10-én délután 5 óraker fognak a helybeli rom. kath. sírkertbe örök nyugalomra elhelyeztetni, lelke nyugalmáért pedig az engesztelő szent miseáldozat ugyancsak e hó 11-én reggeli 9 óraker fog a székesegyházban az Egek Urának bemutatanni, mely mindkét végtisztségés tételre az ismerősök s barátok tisztelettel meghívatnak. Az örök világosság fényeskedjék neki! — Gyfvárt, 1885. augusztus 9-én.

— **Jótekonyság.** A csikgyimesloki templomban feállított új szószek költségeihez az odavaló hivek közül Antal Péter 100 frt, Bodor Péter 100 frt, Bodor József 100 frt, Tankó János 100 frt és László Péter 50 frttal járultak, — Antal János pedig ugyanazon templom számára 130 forinttal egy diszes csillárt készítettet.

— **Pályázat.** — 2792. sz. — A **fogarasi** rom. kath. elemi iskolánál szervezett harmadik tanítói állomásra, melylyel 300 frt évi fizetés, szabad szállás, fás-kamara, kert és pince-rész járandóság van egybekötve, ezennel pályázat hirdettetik. Kiváztatik a magyar és német nyelv tudása, nemkülönben az orgonálásban való jártasság is, hogy az illető szükség esetében a kántortanítót is helyettesíthesse. Pályázni szándékozók felhívatnak, hogy pályázati kérvényeiket, keresztlevéllel, tanképesítő oklevéllel s eddigi netaláni szolgálataikról szóló bizonyítványaikkal kellően felszerelve, f. évi augusztus hó 31-ig alólirt hivatalhoz terjesszék be. — Gyulafehérvárt, 1885. augusztus hó 12-én. — Az erdélyi püspöki hivatal.

— **Pályázat.** A mikóujfalusi községi iskolánál üresedésbe jött tanítói állomásra ezennel pályázat hirdettetik. Javadalma 300 frt lakás és kertilletmény. A megválasztott a kántori teendők végzéseért szintén igen szép jövedelemre számíthat. Ezen állomásra csak a jó magaviseletet és alapos képzettséget feltüntető oklevéllel bíró tanítók pályázhatnak. A pályázati határidő folyó év szeptember 8-ig tart. Később érkezett folyamodványok figyelmen kívül hagyatnak. A folyamodványok alattirt iskolaszéki elnökhöz adandók be. Mikóujfalu (Háromszékm.) 1885. augusztus 8. **Dávid Sándor**, s. k. rom. kath. lelkész, iskolaszéki elnök.

— **Pályázat.** A sztrimbulyi (Erdély, Szolnok-Doboka megye) kincstári rom. kath. iskolánál a tanítói állomás üresedésben lévén, erre ezennel pályázat nyíttatik. Járandóságai: 1. tanítói fizetés 170 frt 16 kr. 2. 47 köbméter tüzi fa, melyből az iskola is fűtendő, 3. fa fel-darabolásra 6 frt. 4. tandíj mintegy 30 frt, 5. egyházi-fizetés, melyért hetenkint kétszer a kántori, harangozói és sekrestyési teendők végzendők, 10 frt 10 kr. 6. Stola mintegy 10 frt. 7. Szabad lakás és egy kert. Megjegyzetük, miszerint a tanítói fizetésnek 300 frtra való felemelése a közel jövőben eszközöltetni fog. Pályázni óhajtok ebbeli bélyeges folyamodványokat, melyhez a tanképesítési okmány, keresztlevél s netaláni alkalmaztatásukról szóló bizonyítvány csatolandó, folyó hó 31-ig az erdélyi püspöki hivatalhoz nyujtsák be. Oláhláposbányán, 1885. augusztus hó 11-én. **Sneff József**, iskolaszéki elnök.

— **Pályázat.** A hátszegi r. k. leányiskola tanítónői állomás betöltésére pályázat hirdettetik. Jövedelme: 300 frt fizetés, szabad szállás és fűtés; zongoratanításért külön díjazásban részesül. Az állomás egy évre töltetik be, ugy, hogy a kinevezett tanítónő esetleg 1886. augusztus 1-ig állomását megtartandja. Pályázhatnak tanképesített tanítónők, kik kérésüket f. év augusztus hó 25-ig alul-írottához beküldeni tartoznak. Hátszeg, 1885. aug 10-én. **Weber Béla**, s. k. esp. pleb. és iskolai igazgató.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ODÓN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyouada gyorsajtóján Gyulafehérvárt.